

1+10 rad, jak jednat s člověkem s autismem u soudu nebo výslechu

S člověkem s autismem se u soudu často setkáme při jednání o jeho svěpravnosti. Můžeme se s ním ale potkat i v roli pachatele, oběti nebo svědka trestného činu. Může se stát, že člověk s autismem svým chováním jednání u soudu znesnadní. Pokud je člověk s autismem u soudního líčení pasivní a nespolupracuje, nebo dokonce svým chováním soudní líčení aktivně maří, je třeba důkladně zvážit, zda je to tím, že spolupracovat nechce, nebo kvůli autismu za stávajících podmínek spolupracovat prostě nemůže. Pokud spolupracovat nechce, níže uvedená doporučení nepomohou. Pokud je však spolupráce mařena projevy autismu, mohou nám pomoci následující kroky.

- 1 Nevylučujte lidi jenom kvůli autismu.** Samotný autismus ještě neznamená, že lidé s autismem nemohou poskytnout pravdivé informace či že by měli být vyloučeni ze soudního procesu. Člověka s autismem může u soudního líčení diskvalifikovat až vysoká míra symptomů autismu nebo těžší porucha intelektu, která se s autismem může pojít.
- 2 Snažte se zmírnit projevy autismu vhodným a předvídatelným prostředím.** Včasná příprava na soudní jednání může podpořit zdařilou komunikaci. Pomoci může vzájemné setkání s představiteli soudu před soudním jednáním a podrobné seznámení člověka s PAS s jeho průběhem. Součástí změny prostředí je i zvážení možných rušivých elementů, které mohou vést k senzorickeému přetížení člověka s PAS (zvuky v soudní síni, osvětlení aj.), a následně k jeho nesoustředěnosti při soudním líčení. Může se také stát, že validnější informace podá člověk s PAS v důvěrném známém prostředí (např. malá kancelář) než v neznámém prostředí (např. soudní síň). I lidé bez autismu mohou u soudní síni znervóznit a spolupráci ztížit. Člověka s autismem jednání v soudní síni však může ve spolupráci úplně zastavit.
- 3 Interpretujte chování lidí s PAS ve spolupráci s lidmi, kteří je osobně znají.** Člověk s autismem se v běžném životě může chovat zdánlivě nepochopitelně. Zde může velmi pomoci komunikace soudu s někým, kdo osobně člověka s PAS zná (člen rodiny, známý, pracovník sociálních služeb, učitel apod.). To často pomůže soudu pochopit situaci a způsob komunikace s člověkem s PAS více než konzultace s člověkem, který sice je odborníkem na autismus, ale konkrétního člověka nezná.
- 4 Aktivně nabídněte možnost doprovodu člověku s PAS.** Tak jako potřebuje u soudu člověk se sluchovým handicapem tlumočnicka do znakové řeči, může člověk s autismem potřebovat doprovod, který mu pomůže se zorientovat v sociálních situacích. Tuto možnost člověku s PAS nabídněte. Doprovodem může být někdo z okolí osoby s PAS, případně pracovník sociální služby, který je již s osobou s PAS v kontaktu.
- 5 Mějte na paměti možné specifické chování u lidí s PAS.** Zvláštnosti v chování lidí s PAS nemusejí nutně znamenat pohrdání soudem. Neochota stoupnout si při příchodu soudce, stání bokem k soudci mimo pultík, malý nebo žádný oční kontakt se soudcem nebo stereotypní kývání patří spíše mezi projevy autismu, než že by tím

člověk s PAS prokazoval neochotu spolupracovat. Smích člověka s PAS může být někdy spíše projevem úzkosti než radosti. Smích může být také chybně pokládán za výsměch.

- 6 Mějte na paměti možnou specifickou řeč u lidí s PAS.** Odbíhání od tématu nemusí znamenat neochotu spolupracovat. Často bývá znakem úzkosti nebo prostým zaujetím jiným podnětem, než je momentálně projednáván.
- 7 Myslete na možnou rozporuplnost vnějšího a vnitřního prožívání u lidí s PAS.** U lidí s PAS se vyskytuje rozporuplnost mezi vnějšími projevy a vnitřním prožíváním ve větší míře než u lidí bez PAS. Někteří lidé s PAS mají omezenou mimiku. Jejich gestikulace a výrazy v obličeji nemusejí odpovídat jejich vnitřnímu prožívání.
- 8 Pozor na běžné otázky u lidí s PAS.** Autismus ze své podstaty vede k tomu, že lidé mají ztížené vcítění se do druhého člověka a vidění situací skrze druhého. Někdy lidé s PAS chápou určitá slova různě. Některé typy standardních otázek a pokynů tak bývají pro lidi s PAS matoucí, například „řekněte mi VŠECHNO, co o tom víte“, „jak byste se cítil jako...“. Spíše pomáhají jednoznačné otázky jako „kdy?“, „kde?“, „s kým?“, „při čem?“, „co jste dělal?“.
- 9 Myslete na specifika výsledků provedených u lidí s PAS.** Člověka s PAS mohl vyslyšet někdo, kdo o jeho autismu nevěděl nebo ho nebral v potaz. Výsledky ze strany policie tak mohou být zkresleny autismem vyslychaného.
- 10 Zohledňujte specifika komunikace. Komunikace s lidmi s autismem s sebou může nést řadu specifík.** Mezi ně patří rozdílné používání očního kontaktu a mimiky, kladení důrazu na jiná témata, než bychom v rozhovoru očekávali, jiný způsob uvažování v některých situacích. K úspěšné komunikaci může pomoci [1+10 zásad komunikace s lidmi s autismem](#), kde jsou popsána všechna specifika komunikace s lidmi s PAS.

 K přečtení doporučujeme také [Podpora při rozhodování aneb pomoc v situacích, kdy je narušena schopnost člověka právně jednat](#).

Za tvorbou doporučení stojí Hynek Jůn a Jan Šlosárek. Připomínky a zpětnou vazbu poskytli Dominika Hejzlarová, Štěpán Hejzlar a Šimon Plecháček.